

Asia: VN/10343/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi saaristolaiaksi

Lausunnonantajan lausunto

Yhteenveto kommentteistanne lausuntokoosteen laatimista varten

Savonlinnan kaupunki pitää saaristolain uudistamista tarpeellisena ja perusteltuna. Erityisen tärkeänä kaupunki pitää sitä, että esityksessä vahvistetaan saariston käsitteen soveltumista myös sisävesialueisiin.

Kommenttinne 1–2 §:ään sekä niiden perusteluihin

1 §. Lain tavoite

2 §. Saaristopolitiikan toteutus ja seuranta

Voimassa olevassa saaristolaissa säädetään ainoastaan saariston kiinteästä asutuksesta. Kausiasutuksen huomioonottamista saaristolaissa pidetään erittäin kiitettävänä ja tärkeänä. Esimerkiksi Savonlinnan kaupungissa on 10 428 vakituista asuinrakennusta ja kausiasuntoja kaupungin alueella on 8 542.

Saaristo saavutettavuuden edistämässä on tärkeää huomioida myös tietoliikenneyhteydet elinvoimatekijänä, koska se mahdollistaa asiantuntijatyön tekemisen ja yrittäjyyden saariston herkässä luontoympäristössä. Toimivat tietoliikenneyhteydet myös edistävät osaltaan kansallista turvallisuutta.

Kaupunki pitää positiivisena sitä, että esityksessä korostetaan kulttuuriperinnön ja luontoarvojen vaalimista. Näiden tavoitteiden ei kuitenkaan tule olla ristiriidassa saariston elinvoiman kehittämisen kanssa. Elävä saaristo tarkoittaa elävää kulttuuriperintöä, joka säilyy ja siirtyy seuraaville sukupolville vain, jos saaristossa on toimivia yhteisöjä ja elinkeinoja. Mikäli kulttuuri ja luontoarvojen vaaliminen johtaa siihen, että yritysten tai yksityisten investointihankkeet estyvät, lopputuloksena on

käytännössä saaristoreservaatti ilman elinvoimaista toimintaympäristöä vakituisille tai kausiasukkaille.

Viranomaistoiminnassa tulee erityisesti saaristo-olosuhteissa pyrkiä ratkaisuihin, joissa kehittämishankkeet arvioidaan kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti kokonaisuutena – sosiaalisen, taloudellisen ja ympäristöllisen kestävyuden näkökulmista. Savonlinna on tästä hyvä esimerkki: Saimaan norppa-alueella harjoitetaan kestävää, kansainvälistä matkailuliiketoimintaa, jossa luonnonsuojelu ja elinkeinotoiminta tukevat toisiaan.

Kommenttine 3–6 §:ään sekä niiden perusteluihin

Kommentit 3–4 §:ään sekä niiden perusteluihin

3 §. Saariston käsite

4 §. Saaristokunta

Saaristolain uudistuksen onnistumisen kannalta on ratkaisevaa, että laki vastaa Suomen todellista saaristorakennetta. Kaupunki katsoo, ettei Savonlinnan olosuhteita tunnisteta riittävästi saariston käsitettä koskevassa säännöksessä ja valtakunnallisessa liikennejärjestelmätyössä. Kaupunki on rakentunut alun perin Saimaan saaristoon ja sijaitsee vesireittien keskellä. Tämän vuoksi saaristo-olosuhteet koskevat koko Savonlinnaa ja ovat olennainen este kaupungin kehitykselle.

Nykyisen lain mukaan Savonlinna on saaristo-osakunta. Saaristoväestöä Savonlinnassa on yhteensä 4 599 henkeä. Kaupunkikeskustan saarilla asuu lähes 7 000 asukasta, joita ei huomioida saaristo-osakunnan määrittelyn mukaisesti valtion rahoituksessa. Savonlinnan kaikki liikenne ja infrastruktuuriratkaisut, investoinnit, ylläpito ja kehittäminen joudutaan toteuttamaan saaristo-olosuhteissa.

Kaupunki pitää valitettavana sitä, ettei saaristokuntaa koskevaa säännöstä esitetä muutettavaksi nykyisestä. Esityksellä arvioidaan siten olevan kielteisiä vaikutuksia Savonlinnaan, sillä saaristokuntien ja –osakuntien määrittämiselle ei jatkossakaan olisi selkeitä kriteereitä. Kaupunki katsoo, että väestöpohjan ja saaristoisuuden vaikutusten arvioinnissa tulisi huomioida saaristoalueiden todellinen väestö sekä vakituisen että kausiasutuksen osalta. Nykyiset saaristokuntia ja kunnan saaristo-osia määrättäessä käytettävät perusteet eivät tunnista riittävästi kaupunkikeskustan saarilla asuvaa väestöä eikä saaristo-olosuhteissa sijaitsevien taajamien palvelu- ja infrastruktuuritarpeita, jolloin kustannusvaikutukset jäävät kunnan kannettaviksi. Savonlinnan näkökulmasta on tärkeää, että saaristoisuuden huomiointi valtion rahoituksessa ja ohjausjärjestelmissä perustuu tosiasialliseen saaristoisuuteen (sillat, lautta- ja lossiyhteydet, vesistön pirstoma yhdyskuntarakenne) eikä ainoastaan nykyisiin saaristo-osakunnan rajauksiin.

Savonlinna on logistisesti saariston keskellä, ja valtakunnalliset pääväylät kiertävät kaupunkia 54–63 kilometrin etäisyydellä. Saaristoisuuden vaikutuksia ei kuitenkaan huomioida riittävästi valtion poikkihallinnollisessa valmistelussa, mikä heikentää kaupungin saavutettavuutta ja on osaltaan estänyt VT 14:n kehittämisen sekä toimivan raideliikenteen edellytykset Laitaatsalmen ratasillan katkeamisen jälkeen.

Saaristo-olosuhteista aiheutuvat liikenne ja saavutettavuushaitat sekä niistä syntyvät kustannukset jäävät suurelta osin kaupungin ja asukkaiden kannettaviksi. Savonlinna tulisi uuden saaristolain myötä määritellä valtioneuvoston asetuksella saaristokunnaksi, jotta saaristoisuuden vaikutukset liikennejärjestelmään ja aluekehitykseen voidaan huomioida yhdenvertaisesti. Tässä kokonaisuudessa Pihlajaveden välisaaristoalueiden tunnistaminen ja huomioiminen on sekä lain tarkoituksen että alueellisen yhdenvertaisuuden kannalta välttämätöntä.

Savonlinnan kaupungin pinta-ala on yli puolet suurempi kuin neljän pääkaupunkiseudun kaupungin - Helsingin, Espoon, Kauniaisen ja Vantaan - pinta-alat yhteensä. (Lähde: <https://www.maanmittauslaitos.fi/media/30342/download>, viitattu 25.2.26 klo 20.10) Tämä kuvaa Savonlinnan kaupungin palveluverkon haasteita.

Kaupunki	Kokonaispinta-ala km ²	Maata km ²
Helsinki	715,47 km ²	214,58 km ²
Espoo	528,03 km ²	312,88 km ²
Kauniainen	6,00 km ²	5,89 km ²
Vantaa	240,34 km ²	238,39 km ²
Savonlinna	3597,69 km ²	1359,69 km ²

Kuva: Savonlinnan kaupunkikeskustassa on 35 siltaa.

Kuvat: Savonlinnan kaupunki, paikkatietosuunnittelija Anssi Nousiainen

Kommentti 5§ sekä sen perusteluihin

5 §. Saaristoinen hyvinvointialue

Saariston kausiasukkaat ovat keskeinen huomioitava tekijä hyvinvointialueen toiminnassa mukaan lukien palo- ja pelastusturvallisuus, joka tulee huomioida myös hyvinvointialueiden rahoituksessa. Savonlinnan kaupungissa on 10 428 vakituista asuinrakennusta ja kausiasuntoja 8 542, joten kausiasukkaiden määrä vaikuttaa voimakkaasti hyvinvointialueen toimintaan erityisesti kesä- ja loma-aikoina.

Kommenttinne 7–8 §:ään sekä niiden perusteluihin

8 §. Yhteysalusliikenteen varautumisvelvollisuus

Yhteysalusliikenteen varautumisvelvollisuus on ristiriidassa todellisen turvallisuustilannekuvan kanssa. Esityksen sivulla 30 todetaan seuraavaa: ”Kokonaisturvallisuudella tarkoitettaisiin tavoitetilaa, jossa yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kohdistuvat uhkat ovat hallittavissa”. Lakiin tulisi kirjoittaa sisäsaariston valtioneuvosto, joka vastaisi esitystä paremmin tavoitteeseen vastata yhteiskuntana kokonaisturvallisuudesta.

Suomalaisen yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta uhataan nykyisen turvallisuustilanteen mukaan idästä, eikä lännestä. Vuoksen vesistön logistisen saavutettavuuden ja sotilaallisen kaksoiskäytön kannalta sisäsaariston yksityistielossi- ja lauttayhteydet ovat koko maan turvallisuuden kannalta ensiarvoisen tärkeitä. Sisäsaariston yksityistielossi- ja lauttayhteyksien ylläpitäminen valtion rahoituksella tulisi kirjoittaa lakiin kansallisena turvallisuusasiaina, jolla mahdollistetaan kaksoiskäyttöperiaatteella rauhan aikana asuminen, elinkeinotoiminta, ja kriisitilanteiden uhatessa sotilaallinen toiminta ja väestön evakuoiminen turvallisesti.

Yksityistielossi- ja lauttaliikenne tulisi sisällyttää saaristolakiin ja tällöin varautumisvelvollisuus koskisi myös näitä vesistön ylityksiä kriisitilanteissa, ja olisivat näin ollen osa koko Suomen kokonaisturvallisuutta.

Kommenttinne 9–10 §:ään sekä niiden perusteluihin

9 §. Saariston elinvoiman kehityksen ja erityispiirteiden huomioon ottaminen.

10 §. Saariston elinkeinotoiminnan edistäminen

Saariston elinkeinotoiminnan edistämistä koskevan säännöksen (10 §) perusteluissa korostetaan saariston erityisolosuhteita ulko- ja välisaariston osalta. Kaupunki katsoo, että perusteluissa viitatussa saariston erityisolosuhteet (haastavat liikenneolosuhteet, jotka vaikeuttavat lähtökohtaisesti elinkeinon harjoittamista, muuta maata epäsäännöllisemmät ja kausiluontoisemmat asiakasvirrat) koskevat täysin vastaavalla tavalla myös sisäsaaristoa, eikä ulko- ja välisaaristoa voida nostaa

perusteluissa sisäsaaristoa edelle, kuten nyt on tehty (s. 32: Saaristo, etenkin ulko- ja välisaaristo, on siitä syystä erityisen huomion tarpeessa jaettaessa elinkeinotoiminnalle kohdistuvia tukia.) Kaupunki katsoo, että perusteluihin tulisi nostaa myös sisäsaaristo vastaavalla tavalla. Samat saariston erityisolosuhteet koskevat kaikkia saaristomuotoja. Tämä on myös yhdenvertaisuuskysymys.

Kommenttine 11–12 §:ään sekä niiden perusteluihin

11 §. Alueidenkäytön suunnittelu

12 §. Avustus saariston luonnon, maiseman tai kulttuuriympäristön hoitoon.

Alueidenkäytön suunnittelun ja kaavoituksen näkökulmasta on tärkeää, että saaristo-olosuhteet tunnistetaan myös sisävesien saaristokaupungeissa. Savonlinnassa kaavoitus, rakentaminen sekä liikenne- ja infrastruktuuriratkaisut (mm. sillat, lossit ja lauttayhteydet sekä tietoliikenneyhteydet) toteutetaan saaristo-olosuhteissa, mikä vaikuttaa merkittävästi kustannuksiin ja palveluverkon toimivuuteen. Lain toimeenpanossa ja valtion ohjauksessa tulee varmistaa, ettei sisäsaaristo jää ulko- ja välisaariston rinnalla väliinputoajaksi, vaan että sen erityispiirteet huomioidaan yhdenvertaisesti alueidenkäytön suunnittelussa ja siihen liittyvässä rahoituksessa.

Ranta-asumisen ja ranta-alueiden maankäytön osalta on tärkeää varmistaa, että kaavoitus ja lupaprosessit ovat saaristo-olosuhteissa ennakoitavia ja mahdollistavat vakituisen asumisen sekä kausiasutuksen hallitun kehittämisen ympäristöarvot turvaten. Kausiasutuksen suuri määrä vaikuttaa ranta-alueiden mitoitukseen ja palvelutarpeisiin (mm. jätehuolto, pelastustoimi, liikenne ja tietoliikenne) ja tämä tulisi huomioida suunnittelun lähtökohtana. Lisäksi ranta-alueiden vesihuollon ja jätevesiratkaisujen toteuttamisedellytykset saaristo-olosuhteissa tulee tunnistaa, jotta ratkaisut ovat sekä kustannustehokkaita että ympäristön kannalta kestäviä. Ranta-alueiden suunnittelussa tulee huomioida myös tulvariskit sekä vedenkorkeuden vaihtelut ja niihin varautuminen, joiden merkitys korostuu ilmastonmuutoksen edetessä.

Lisäksi Savonlinnan alueella korostuu Saimaan saimaannorpan (*Pusa saimensis*) suojelun ja saariston elinvoiman yhteensovittamisen tarve. Saimaannorppa on kansainvälisesti ainutlaatuinen ja erittäin uhanalainen laji, jonka elinympäristö sijoittuu nimenomaan sisävesien saaristoon. Saimaannorpan suojeluun liittyvät veloitteet ja rajoitteet asettavat käytännössä haasteita rantojen käytön suunnittelulle (mm. rantarakentamisen ohjaus, kaavoitus- ja lupaprosessit sekä ranta-alueiden virkistyskäyttö), minkä vuoksi vaikutukset tulisi huomioida kokonaisuutena ja ennakoitavasti. Saaristopolitiikan toimeenpanossa tulisi varmistaa, että luontoarvojen turvaaminen ja kestävä matkailun sekä muun elinkeinotoiminnan kehittäminen voidaan toteuttaa rinnakkain ennakoitavien ja oikeasuhtaisien menettelyin, jotka huomioivat myös paikallisten asukkaiden ja kausiasukkaiden palvelu-, liikkumis- ja turvallisuustarpeet.

Savonlinnaan on perustettu kansallinen kaupunkipuisto, jonka keskeisenä argumenttina on saariston kytkeytyminen kaupunkirakenteeseen ainutlaatuisella tavalla. Tämä korostaa, että alueidenkäytön

suunnittelussa tulee tunnistaa myös sisävesien saaristo-olosuhteet ja niiden vaikutukset kaupunkirakenteeseen, saavutettavuuteen ja infrastruktuuriin. Kansallinen kaupunkipuisto vahvistaa saaristokulttuuria – elinvoiman kehittämisessä tulee ottaa huomioon saaristo ja luontoarvot.

Riihisaaren museolla on keskeinen rooli sisäsaaristokulttuurin vaalimisessa, jonka vuoksi sille tulisi kohdentaa avustusta saariston kulttuuriympäristön hoitoon ja ylläpitoon. Avustusta voitaisiin käyttää esimerkiksi museokiinteistön ja siihen liittyvän kulttuuriympäristön kunnossapitoon, näyttely- ja kokoelmatyöhön sekä opastuksen ja saavutettavuuden kehittämiseen.

Kommenttine 13–14 §:ään sekä niiden perusteluihin

13 §. Saariston tilanne ja kehityskuva

14 §. Saaristoasian neuvottelukunta

Savonlinnan kaupunki pitää esitystä saariston tilanne- ja kehityskuvan osalta perusteltuna ja kannatettavana. Pykälän tavoitteena on saattaa eduskunta säännöllisesti tietoiseksi saaristoa koskevien politiikkatoimien etenemisestä ja niiden vaikutuksista. Tämä parantaa eduskunnan ajantasaisista ymmärrystä saaristoalueiden tilanteesta ja kehitysnäkymistä sekä tukee sitä, että saaristoalueiden erityistarpeet voidaan huomioida päätöksenteossa nykyistä paremmin.

Savonlinnan kaupunki pitää tärkeänä sitä, että parlamentaarisessa saaristoasian neuvottelukunnan kokoonpanossa huomioidaan riittävä saaristoasioiden asiantuntemus

Kommenttine vaikutuksista (luku 4.2 Pääasialliset vaikutukset)

-

Kommenttine yleisperusteluista (luvut 1–12, lukuun ottamatta lukuja 4.2 Pääasialliset vaikutukset ja 7 Säännöskohtaiset perustelut)

-

Kommenttine saaristoasian neuvottelukuntaa koskevasta valtioneuvoston asetusluonnoksesta

Lisäksi Savonlinnan kaupungin esittää:

Aiemman saaristolain 7 §:ssä on ollut säännös valtion työpaikkojen säilyttämiseen saaristossa: ”Valtion tulee työnantajana pyrkiä turvaamaan saaristossa olevat valtion työpaikat. Jos valtion virasto tai laitos aikoo vähentää työpaikkoja saaristokunnassa tai muun kunnan saaristo-osassa, on asiasta ensin pyydettävä saaristoasiain neuvottelukunnan lausunto, joka on päätöksenteossa ja muussa toiminnassa pyrittävä ottamaan huomioon”.

Myös uuden saaristolain tulisi edistää valtionhallinnossa etätyön teettämistä saaristoalueilla, kuten Savonlinnassa, ja näin osaltaan turvata saariston elinvoiman säilymistä.

Kosonen Ritva
Savonlinnan kaupunki